

72 ¹²/₅₆

Botwid Wad, f. 1783 - 1785 i Östergötland, anställdes 30/12 1808 för soldatrote nr 127 Wedeby i Björkviks socken och Lüttempaniet. Före anställningen var han "Vargeringssoldat" - alltså reservkull -, troligen för samma rote.

Wad deltog i den svenska expeditionen till Västerbottnen 1809, för att vid Sapar och Ratan spara ryggen i sjön. Detta lyckades inte så som man tänkt sig. Därefter slöts fred och ^{Wads} förbandet återvände med samma bil som de för snart i, nämligen på linjeskeppet "Konung Adolf Fredrik". Wad för ut från Gräddö i Roslagen (efter att ha varit förlagd i en av byarna Dillingby, Rösä, Setuna, Torslanda, Täby eller Torsvalla) 29/7 och återkom till samma plats den 13/9. Förbandet upptröt vid Småningon och marscherade genom Uppsala till Skänings, där bataljerna återställdes den 5/10, varefter kompanierna kom till sina vanliga samlingsplatser och upplöstes. varefter Wad vandrade hem till sitt

Soldatrupp mitt inne i skogen, 3,6 km VNV Bjärbores kyrka.

Den nämnde i sin all Wad no. som ifrån Gryt i Öster-
götland. Michända bodde han där så till, att han såg vatten,
och att det var långtan tillvatten till sjöutsikt som

gjorde att han sökte den 4/8 1811 sökte och fick transport

till kote 144 Julbo, som sedan 9/9 p.ä. varit vakant. Detta
soldatrupp låg alldeles intill stranden sjön Hälvetten, 700 m
norr kotegården Julbo. (Även på denna kote tillhörde han Livkomp.)

Eller var det kanske för att komma närmare sin ^{och på sin yngre} ~~kommand~~

Anders Drug, för kote 135 Edoby, vars trup låg endast 500 m
norr Julbo soldatrupp, ~~och~~ även Drug var med i striderna vid

Sävar och Katan, i vilka han blussades. Wad däremot ut-
märkte sig i dessa stridor på pådant sätt att han tilldelades

"Medalj för tappret i fält." Bägge var för den tidon till restiga
än, Drug 173,5 cm lång och Wad 175 cm.

År 1817 var Wad kommandorad till Ledarsatze för kornal.

gränning.

För katon Julto kvarstannade Wad till 1839, då han vid detta års Generalmönstring som företades å Malma Hed den 15/6 av Generalmajor Petter Lofren ~~och~~ biträdd av Konstisten Carl Gustaf Schman. I kullan skrevs in: "Är enligt läkarbetyg av sjuklighet numera oförmögen till vidare krigstjänst. Begär och får avsked med anmälan till underhåll. Bevisat alla fälttågen sedan 1808. Tjänst oklanderligt."

Näst sist på morningen (ong fälttågen) förtäljer att Wad deltagit i Finska kriget (1808-) 1809, Västorbotten 1809, Tyskland 1813, ^{samt} ~~och~~ fälttågen mot Danmark 1813 och Norge 1814.

Båda Wads soldatbrev är numera borta.

Krigshändelser 1808–1814

I mars 1808 utbröt ett tvåfrontskrig med Ryssland och Danmark. Södermanlands regemente sattes på krigsfot med 1 021 man.

Regementet kom att strida i Norge, på Åland och Ålands hav, samt i Västerbotten.

När Västra armén 15/4 1808 gick från Värmland in i Norge, gick Södermanlands regementes 1. bataljon med sina jägare som förtrupp från Östervallskog fram till Öresjön i Norge. Där ordnade man förskansningar. Efter en del skärmytslingar drog sig Västra armén i början av juni tillbaka över gränsen.

Regementets 2. bataljon hade under tiden gått till Silbodal, där den nyuppsatta vargeringsbataljonen¹ (589 man) anslöt i slutet av juni.

På ostfronten hade Sveaborg kapitulerat den 3/5 1808 och ryssarna ryckte fram genom Finland.

Mot Åland!

Svenska förband började samlas längs ostkusten för att skeppas över till Finland. I en generalsorder 28 augusti 1808 beordrades bl.a. Södermanlands regemente att ofördröjligen gå till Gävle. I början av september bröt man upp från förläggningssorterna i Värmland. Man marscherade mot Åmål sedan vidare via Karlstad, Arboga, Sala och nådde Gävle omkring 20 september.

Där fanns vid tillfället inte något ledigt tonnage för överskeppning, varför regementet fick förläggning i Ovansjö socken. I början på november 1808 marscherade man till Grisslehamn, varefter överskeppning skedde till Åland. Regementet fick förläggning i socknarna kring Bomarsund och på Vårdö.

Expeditioner företogs till Kymlinge och öarna däromkring för att föra undan folk och förnödenheter. Husen brändes ner.

Redan i januari 1809 låg det fast is. En isväg gick den nära nio mil långa sträckan mellan Åbo och Åland. Ryska kosacker trängde fram längs den till Kymlinge. I Åbo stod också en rysk styrka på 17 000 man beredd att via Åland gå mot Stockholm.

Kungen, Gustav IV Adolf, befallde att Åland skulle försvaras till varje pris. General von Döbeln sändes dit för att ta befäl över den svenska fördelningen om 5 500 man.

Den 14/3 1809 kom en kurir från Stockholm med budet om att kungen var avsatt, samt med order om återtåg från Åland.

Den 17/3 kl 04:00 gick huvudstyrkan ut på isen i full snöstorm från Eckerö. Man gick i bataljonsvisa fyrkanter med trossen i mitten och med kanoner i hörnen för att kunna hålla kosackerna ifrån sig. Natten till den 18/3 nådde täten Grisslehamn. Regementets 2. bataljon, under ledning av major von Engelbrechten, bildade eftertrupp och tågade ensam flera timmar efter huvudstyrkan. Eftertruppen omringades av två ryska husarskvadroner och tvingades kapitulera och återvända till Åland som fångar.

1. bataljon tilldelades vid återkomsten Kustarmén och deltog i försvaret av Väddö. Efter förstärkning från hemorten hade regementet nu drygt 700 man.

Striderna vid Sävar och Ratan

I mitten av mars 1809 hade också en rysk styrka intagit Umeå och stora delar av Västerbotten. Genom ett samarbete med brittiska flottstyrkor hade Sverige skaffat sig ett sjömilitärt övertag i östersjön under sommaren 1809.

Man förberedde nu en landstigningsoperation i Västerbotten för att inringa de ryska styrkorna där. Samtidigt skulle man därmed skaffa sig en bra förhandlingsposition i de kommande fredsförhandlingarna med Ryssland.

I månadsskiftet juli–augusti 1809 avseglade den expeditionskår, som skulle landsättas i ryggen på de ryska styrkor som stod söder om Umeå. Botwid Wad medföljde linjeskeppet ”Konung Adolf Fredrik”, som löpte ut från Gräddö i Roslagen den 29/7.

Den 17 augusti urlastade 7 000 svenskar vid Ratan, 3,5 mil NO Umeå.

På kvällen den 18 augusti stod Södermanlands regementes 1. bataljon i ställning bakom en höjd, *Krutbrånet*, söder om Sävar. Jägarna hade intagit framskjutna posteringsrättigheter på båda sidor om vägen till Umeå, dit man skulle gå nästa dag. På morgonen den 19. anföll emellertid ryssarna söderifrån.

Posteringsrättigheterna kastades undan. 1. bataljon sökte hålla stånd vid vägen, men hotades på flankerna. 2. bataljon ryckte då fram till understöd på ömse flyglar.

Vid vägen och i skogen ner till Sävarån böljade kampen fram och tillbaka med salveld och bajonettanfall.

¹ Vargeringsbataljon; Vargering kommer från ”värja sig” = försvarsbataljon.

När ammunitionen började ta slut, drogs bataljonerna tillbaka bakom Sävarån till byn.

Då ryska trupper framträngde även öster om ån, hotades hela fördelningen av att bli avskuren från flottan. Generallöjtnant Gustav Wachtmeister, regementets chef tillika chef för hela kåren, befallde nu att fördelningen skulle återgå till Ratan. Efter kortare strider där inskeppades expeditionskåren igen den 22 augusti. Södermanlands regemente återskeppades till Roslagen.

Botwid Wad och hans stridskamrater steg iland igen i Gräddö den 13/9. Regimentet marscherade sedan via Uppsala till Strängnäs, som man nådde den 5 oktober. Här upplöstes bataljonerna och varje kompani marscherade vidare till hemorten.

Fred hade slutits med Ryssland den 17 september 1809, i vilken Finland och Åland avträdde.

I striderna förlorade regementet 73 man i stupade och 72 hade sårats.

Regementet hade gjort en tapper insats i kriget. Vid regementsmötet i juni 1810 belönades ett femtiotal sörmlänningar med medalj ”för Tapperhet i fält”. En av dessa var Botwid Wad.

I ”skenkriget” mot England 1810–12 uppbyggades inte Södermanlands regemente.

Nya system för anskaffande av soldater i krigstid tillämpades från år 1812 i form av extra rotering och s.k. förstärkningsmanskap. 1813 tillkom också ”Nationalbeväringen”, som långt senare skulle bli vår allmänna värnplikt.

Karl Johans fälttåg

Sommaren 1812 drog kronprins Karl Johan (senare Karl XV Johan) samman en här i Skåne för att invadera Själland. Målet var att tvinga Danmark att avstå Norge. Södermanlands regemente mönstrade 1 815 man, som den 4 augusti gick till Stockholm. Här drillades man på Ladugårdslandet i förbandsstrid.

Regementet marscherade sedan (förmodligen) ut till Dalarö. Därifrån förde flottan regementet till Blekinge i slutet av oktober. Anfallet mot Danmark uppskötts och regementet återfördes, varefter man marscherade hem.

I slutstriderna mot Napoleon skulle kronprins Karl Johan leda den nordtyska hären, i vilken en svensk armé om 30 000 man skulle ingå.

Efter omfattande förberedelser under vintern samlades regementet i Södertälje den 24 april 1813. Flottan förde regementet till Rugen i maj 1813.

Regementet bestod då av 1 002 ordinarie knektar, 249 från den extra roteringen och 404 förstärkningsmanskap, inalles 1 655 man.

Regementet kom under tiden augusti – oktober att bevittna slagen vid Grossbeeren, Dennewitz och Leipzig utan att aktivt delta. Jägarna deltog dock i gatustrider i Leipzig.

Karl Johan tågade sedan norrut med den svenska hären under november månad. Via Hannover intog man Lübeck den 5 december 1813.

Efter ett kortare vapenstillestånd avträdde Danmark, i freden i Kiel den 15 januari 1814, Norge.

Karl Johan vände söderut igen. Via Köln och Liege kom Södermanlands regemente till Bryssel den 9 april 1814. Napoleon var vid den tidpunkten avsatt och kriget därmed slut.

I Norge motsatte man sig anslutningen till Sverige.

Karl Johan avsåg därför att säkerställa förvärvet av Norge genom att anfälla söderifrån. Regimentet gick den 25 april 1814 från Bryssel.

Via Rostock kom man den 8 juli till Göteborg. Därifrån framryckte man över Svinesund mot Glommen, utan att insättas i strid.

Fördraget i Moss den 15 augusti 1814 gjorde slut på fientligheterna, men regementet kom att tillhöra de förband som kvarstannade i Norge.

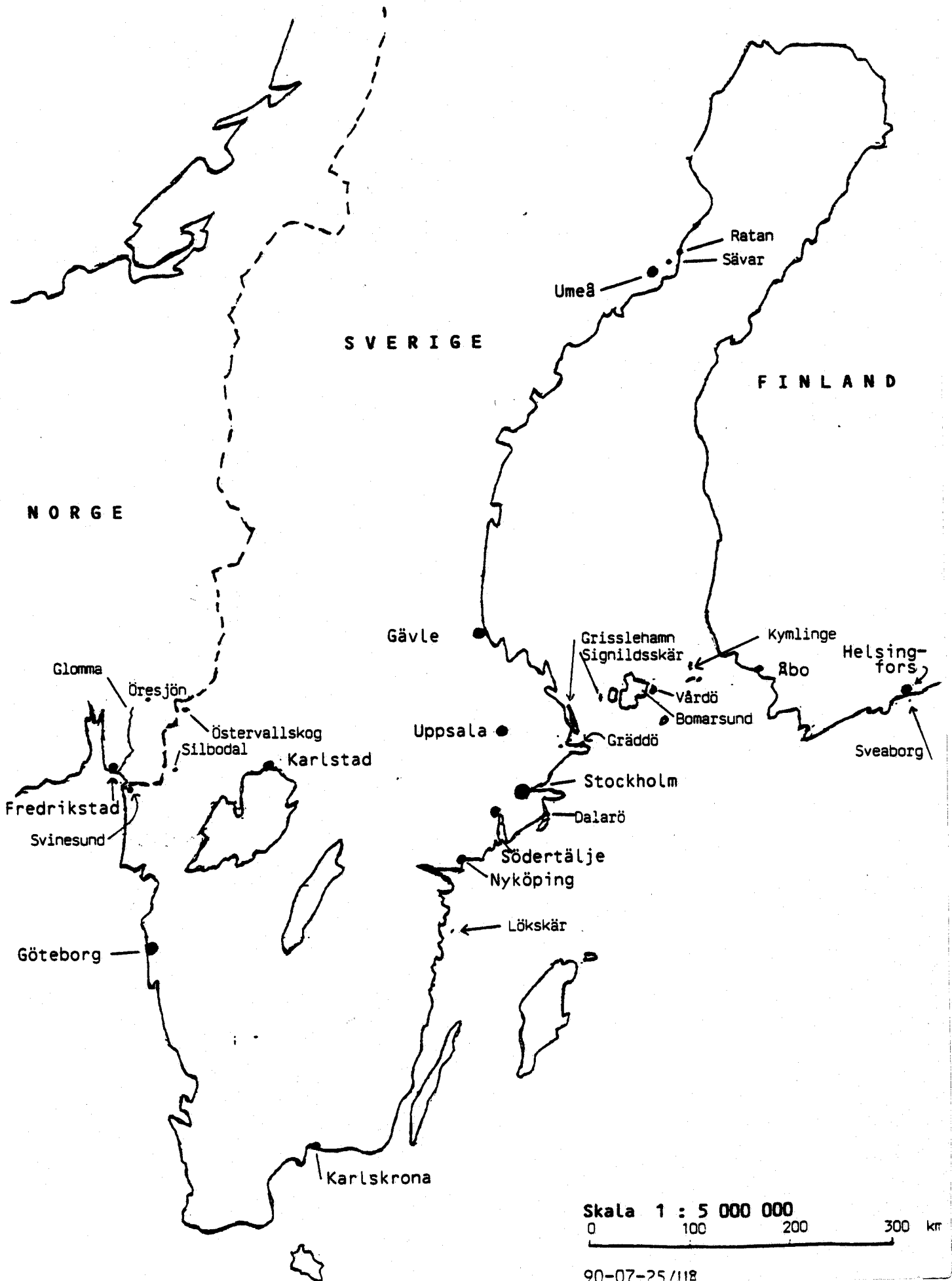
Det var förlagt i Fredriksstad och vid övergångarna till Glommen.

Sedan stortinget valt Karl XIII till konung även av Norge, anträdde regementet hemmarschen.

I kolonnen ingick 1 235 man. Från Fredriksstad gick marschen över Ed, Åmål, Karlstad till Vrettsta vid V. Vingåker.

Den 30 november 1814 upplöstes regementet i Vrettsta och kompanierna gick till trossbodarna för inlämning av materiel.

Södermanlands regementes deltagande i krig hade därmed avslutats.

NORGE

SVERIGE

FINLAND

Umeå
Retan
Sävar

Gävle

Grisslehamn
Signildsskär

Kymlinge

Åbo
Helsingfors

Glomma

Öresjön

Östervallskog
Silbodal

Karlstad

Uppsala

Gräddö

Bomarsund

Sveaborg

Fredrikstad

Svinesund

Stockholm

Dalarö

Södertälje

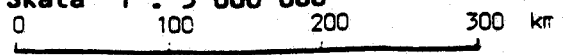
Nyköping

Löfskär

Göteborg

Karlskrona

Skala 1 : 5 000 000

90-07-25/112